

Ο Ν Ο Υ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ένας λαός υφώνεται ήμα
δείξη πώς δε φοβάται την
έλλειψα—ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα έχει τους φυ-
σικούς της κανόνες.
ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΣΤ

ΑΘΗΝΑ, ΚΡΗΤΙΚΗ 23 ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΗ 1908

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΑΡΧΙΜΟΣ ΖΗΝΩΝ ΑΡΙΘ. 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 319

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Οι πολυαγαπημένοι των θεών.
- » » Ποιητική τέχνη και γλώσσα (τέλος).
- ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΚΙΠΗΣ. Από το «Γύρο των Ωρών» — Ο Τσάπκο.
- Γ. ΑΒΑΖΟΣ. Στην Κάθε (συνέχεια).
- Γ. Ν. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ. Γύρ τον Έρωτα και τους Έρωτάς.
- Κ. Από τον Έξω κόσμο—Η Τέχνη και η Έπισημη.
- ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Γ. Ζερβός.
- ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΟΙ ΠΟΛΥΑΓΑΠΗΜΕΝΟΙ ΤΩΝ ΘΕΩΝ

Κ' ύστερ' από τα χλωρά νεκρολόγια του κ. Κακλαμάνου, κ' ύστερ' από το χαρακτηριστικό άρθρο του κ. Παππά στο «Monde Hellénique», κ' ύστερ' από τις αποκαλυπτικές γραμμές του καθηγητή κ. Ανδρεάδη, κ' ύστερ' από τις σεμνές και κατανυκτικές στροφές του κ. Μαλακίου, ή έντύπωση που μου προξένησε ο θάνατος του νέου Δεληγιώργου, δε θα είτανε περιττό να σημειωθῆ ἔδῳ πέρα, ὅσο χλωμό κι ἂν εἶναι τὸ σημεῖωμα. Δὲν ἔτυχε νὰ τὸν γνωρίσω, οὔτε τὴν ὄψη του νὰ συναντήσω πουθενά. Μονάχα κάποτε, καθὼς εἶχε γίνει κάποιος λόγος γιὰ κείνον, ἄκουσα πὼς ὁ νέος ἔστειλε μορφωμένους ἐξαιρετικά, ὄρεμμένους μὲ διαλεχτὰς μελέτες. Ἄγαπούσε νὰ περνᾷ τὴς ὥρες του σκυμμένος ἀπάνου στὰ μεγάλα φιλοσοφικὰ βιβλία. Κι ἀπὸ τότε τὸν κρατούσε ὁ νοῦς μου.

Πάντα μπροστὰ θέλω νὰ βλέπω, καὶ πὸ πολλὸ ἀπὸ τοὺς γερασμένους, τοῦ σεβασμοῦ τὸ λιβάνι στὰ παλληκάρια τὸ καιῶ. Κάτι πάντα καρτερῶ ἀπὸ τοὺς πολῖτες τοῦ μελλόμενου, κάτι πὸ δὲν τὸ βρίσκω σὲ κείνους πὸν περᾶσαν. Ἐδῶ πὸν μιλεῖ συχνότερα καὶ πυκνότερα ἢ ἀνταδέστερη ἀμάθεια γιὰ ὅσα δὲν ξέρει, καὶ ἀλαφρόμυαλα ὁ μισογραμματισμένος γιὰ ὅσα δὲν ἔχωνεφε' ἔδῳ πὸν λείπει πρὸ πάντων κάποια φιλοσοφικὴ μόρφωση τὸ χάρισμα δηλονότι πὸν χρειάζεται γιὰ νὰ μιλᾷ λογικά, πλατιά καὶ συστηματικά γιὰ τὰ λογικὰ ζητήματα, ὅποια γνώμη κι ἂν ἔχεις γιὰ κείνα, καὶ νὰ τὰ γκαλιάζεις ὅλα σύγκομα, νὰ ποῦμε, ἀπὸ μᾶς ἀρχῆς, καὶ ἀκέρια νὰ εἶναι νέος, νὰ εἶναι ἄνθρωπος πὸν θὰ μπορούσε νὰ ἐδεργετήσῃ, πὸν σωστὰ ἀπὸ τοὺς διπλωματούχους τῆς ἐπίσημης ἐδεργείας. Καὶ δὲ γελᾶστηκα.

Περῶσαν ἀπὸ τότε χρόνια. Ἐτυχε νὰ μάθω πὼς ὁ νέος Δεληγιώργου γύρισε ἀπὸ τὴν Ἑ-

ρώπη, διωρισμένος πιά, σύμφωνα μὲ τὴς σπουδῆς του, στὸ Ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν. Ὅταν ἔξαφνι τὴς μέρες πὸν ἐτοιμάζοταν κάποια γιορτὴ γιὰ τὸν Παλαδιαμάντη ἀπὸ θανμαστὴς τῆς τέχνης του, βλέπω στὸ «Νέο Ἄστυ» μιάμιση στήλη ἀφιερωμένη στὸ συγγραφέα τῆς «Φόνισσας» κὶ ἀποκάτου τὸ πρωτόβγαλτο ἴδιωμα Ἐπαμεινώντα Δεληγιώργου. Μὲ τὸ ἴδιον ἴδιωμα ἀστραποβροτοῦσε, ἔδῳ καὶ σαράντα χρόνια, πολιτικὸς πὸν στεκότανε στὴν πρώτη γραμμὴ καὶ πὸν συγκίησε τοὺς παιδικούς μου τοὺς καιρούς, ὄχι μὲ τὸ πολιτικὸ του τὸ φρόνημα, (τότε, καὶ τὸρ' ἀκόμα μὲ μέλει πολὺ λίγο γιὰ τὴ λεγόμενη πολιτικὴ), μὰ γιὰ κάποιο χάρισμα καλλιτεχνικὸ, γιὰ τὴ γοητευτικὴ του ρητορικὴ, πὸν πολὺ γιὰ τὴ μουσικὴ τῆς φωνῆς του πὸν ἔκανε τοὺς ἀπλοϊκοὺς ψαράδες, τοὺς λατρευτὲς του ψηφοφόρους νὰ τονε κραζοῦν ἂ ἠ ὀ ν ι. Καὶ νὰ πὸν τὸρ, σὲ ἄλλο κύκλο ἰδεῶν πὸν ἀσύγκριτα μὲ συγκινοῦν ἔμένα, ὁ νέος ἀπόγονός του, ὁ συνονόματος κὶ ἀπὸ τὸ ἴδιον αἷμα, σύντομα καὶ συνθετικά βάλθηκε νὰ μᾶς δείξῃ ὄχι τὸν τεχνικὸ μηχανισμό πὸν κάνει τὸ ἔργο τοῦ Παλαδιαμάντη, ἀλλὰ μονάχα τὸ ἀποτέλεσμα πὸν βγαίνει ἀπὸ ἕνα τέτοιο φάξιμο, τὴν ἐντύπωση πὸν γεννᾷ ἕνα ἔργο, τάχα ἀρετὰ γνωστὸ ὥστε νὰ μὴν εἶναι ἀνάγκη κανεὶς νὰ γοποροῦσῃ στὴν ἀνάληψή του ἔλάνω. Τὸ μικρὸ χρονολογικὸ πασσατέμπο τοῦ Δεληγιώργου, δῆγμα φωτισμένον ἐνδουσιασμοῦ, ὄρεμμένον μὲ τὴ γνώση τῶν ξένων καὶ τῶν πὸν σημαντικῶν στίς μέρες μας φιλολογικῶν τῆς Ἑδρώπης· μολονότι κάπως νεανικὰ ἀποκλειστικὸ καὶ δογματικὸ στὴ φράση του. Ὅμως ἐκεῖνο πὸν μ' ἔκαμε νὰ χαρῶ καὶ νὰ τὸν δνειρεντῶ τὸ νέο, σὺν ἀπόχημα τῶν ὄραϊων μας γραμμάτων πὸν θὰ μπορούσε μὲ τὸν καιρὸ πολῦτιμα νὰ βοηθήσῃ γιὰ τὸ ξανάηδισμα τῆς νεοελληνικῆς Φαντασίας, εἶναι ἡ δοκιμὴ μᾶς μελέτης ἀπάνου στὸ ἔργο τοῦ μεγάλου μας ἐπικοῦ, τοῦ Καρκαβίτσα, δοκιμὴ πὸν φάνηκε στίς στίλεις τοῦ «Monde Hellénique». Καὶ μόνον τὸ θέμα πὸν διάλεξε ὁ Δεληγιώργου φανερώνει τὸ δρόμο πὸν ἴσια τράβηξε ὁ νοῦς του, σὲ νὰ εἶχε πάντα μπροστὰ του βαδιοχάραχτα τὰ λόγια τοῦ Taine ἀπὸ τὸν περίφημο πρόλογο τοῦ ἀθάνατου ἔργου του: «Ἐνα μεγάλοπνοο ποίημα, ἕνα ὄραϊο μυθιστόρημα, ὅσα μᾶς ξομολογίεται ὁ ὑπέροχος ἄνθρωπος, εἶναι πὸν πολὺ διδαχτικὰ ἀπὸ σωρὸς ἱστορίες καὶ ἱστοριογράφους. Θάδῃνα πενήντα τόμους νόμων κ' ἑκατὸ τόμους διπλωματικῶν ἐγγράφων γιὰ τὰ πομνημονεύματα τοῦ Σελλήνη, γιὰ τὴς ἐπιστολῆς τοῦ Ἀπόστολου Παύλου, γιὰ

τὴς Ὀμιλίεις τοῦ Λούθηρου, γιὰ τὴς κομωδίεις τοῦ Ἀριστοφάνη... Ὅμως εἶτανε γιὰ νὰ θανμάσῃ κανεὶς τὸν τρόπο πὸν μεταχειρίστηκε τὸ θέμα του ὁ νοῦς ἐκεῖνος, δείχοντας μὲ τοῦτο πὼς προσεχτικὰ καλλιεργούνταν, καὶ πὼς εἶτανε μπλασμένος μὲ τὰ ὅλα του στὸ νόημα τῆς Τέχνης. Μᾶς δῆμιζε κὶ ἀπάνου στίλλα πὼς ἡ κριτικὴ δὲν εἶναι, ἐρενήγητα ἐνὶ τὴς ἑκατό, παρὰ μιά συγκριτικὴ, καὶ πὼς ἡ ἱστορία τῆς λογοτεχνίας κάθε τόπου εἶναι μᾶς κ' ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς Παγκόσμιας Φιλολογίας, καθὼς τὴν ὄνειρευτηκε ὁ Γκαίτε, καὶ καθὼς τὸρ, πρὸκοψε κ' ἔγινε μιά ζηλευτὴ ἐπιστήμη.

Ποίηση καὶ Κριτικὴ. Κριτικὴ καὶ Ποίηση. Νὰ οἱ δὲν κόσμοι τῆς ἀπέραντης διανοητικῆς σφαίρας, πὸν ἀμύγουν ἀπὸ πᾶν τοῦ τὰ σύνορά τους, καὶ πὸν παντοῦ θὰ βρῆς τὰ σημάδια τους. Δὲν τὴν ξέρω τὴν ἀτύπωση ἀκόμα ποιητικὴ ἐργασία τοῦ εὐγενικοῦ νεκροῦ. Μὰ ξέρω πὼς ἡ μελέτη του γιὰ τὸν Καρκαβίτσα, ἀτέλειωτη ἀφισμένη, σὺν τὴ ζωὴ τοῦ νέου πὸν σὺν ὅμοια ἀτέλειωτη ἔσβουσε—μᾶς ἔδωκ' ἕνα σημάδι—ὅσο μικρὸ κὶ ἀσυμπλήρωτο—ἐνδὸς τεχνίτη τοῦ κριτικοῦ λόγου πὸν εἶτανε διωρισμένος γιὰ μεγάλα.

Καὶ μὲ τὸ θάνατο τοῦ νέου Δεληγιώργου δὲν κλαίω μόνον τὰ δικόμαμένα κῆτα, μήτε τὴ συντριμμένη λύρα πὸν θὰ τὴ βάλῃ στὴν καρδιά τῆς ἡ Τέχνης σὲ θάρδη νὰ τὸν κλάρη, καθὼς μᾶς εἶπε ὁ ποιητής. Ὁ θάνατός του πιστεύω πὼς εἶναι δυστύχημα γιὰ νὰ χτυπήσῃ κατάκαρδα καὶ τὸ δικὸ μας τὸ ξεχωριστὸ ἰδανικὸ, τὴ μεγάλη τὴν ἰδέα τοῦ ἔθνικοῦ ξανανδισμού, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, μὲ τὴ ΓΛΩΣΣΑ ΜΑΣ. Καὶ μόνον μὲ τὴ σύντομη κριτικὴ δοκιμὴ του γιὰ τὸ συγγραφέα τοῦ «Ἀρχαιολόγου», ὁ νέος Δεληγιώργου ἔδειξε μὲ τρόπο—χωρὶς νὰ τὸ φωνάξῃ χτυπητὰ—πὼς δὲν τὴς ξεχωρίζει τὴς δύο οὐσιαστικώτατες μορφές τῆς ἰδίας ἰδέας: ἀληθινὰ ζωντανὴ Τέχνη κὶ ἀληθινὰ ζωντανὴ Γλῶσσα. Παράδειγμα χειροπιαστὸ κὶ ὁ νέος Δεληγιώργου—μᾶς μὲ δὲν τρεῖς ἄλλους πολῦτιμους βοηθοὺς τῆς Ἰδέας μας, μ' ἔσὲ γενναῖε ἀσύγκριτε Ἰδᾶ,—τῆς προκοπῆς τῆς Ἰδέας καὶ τοῦ ἀγάλια ἀγάλια περπατημοῦ τῆς πρὸς τὴ νίκη, σὲ βλέπουμε πὼς ἀρχοντικὰ βλαστάρια, λεβέντες μὲ ὄνματ' ἀπὸ τὰ πρῶτα τοῦ τόπου, ἐξαιρέτα μορφωμένοι καὶ τιμημένοι καὶ ἀνεξάρτητοι, παιδιά πατέρων συντηρητικῶν καὶ σὲ παραδομένα προσκολλημένων, σημαιοφόροι γίνονται μᾶς ἐπαναστατικῆς ἰδέας, λαμπρὰ σημειώνοντας τὸ κοινωνικὸ ξετύλιμα μέσα σὲ λογικὴ ἐμπόδια πὸν δένουν τὸ δρόμο του.